

การยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดีในการผลิตหอมแดงของเกษตรกร อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี

มณีนิล อินชิต*

นารีรัตน์ สิริสาร**

สินีนุช คุรุขเมือง แสนเสริม***

Received : September 11, 2023

Revised : November 21, 2023

Accepted : November 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคม เศรษฐกิจและการผลิตหอมแดงของเกษตรกร (2) การยอมรับการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการยอมรับการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงในอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรปี 2564-2565 จำนวน 137 ราย ใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 ราย โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลในงานวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.23 ปี มีประสบการณ์ปลูกหอมแดงเฉลี่ย 23.52 ปี เข้าร่วมการอบรมการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เฉลี่ย 1 ครั้ง/ปี มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 5.49 ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 268,833.33 บาท/ปี มีต้นทุนเฉลี่ย 116,983.33 บาท/ปี เกษตรกรใช้หัวพันธุ์ที่เก็บเองและขายผลผลิตให้พ่อค้าคนกลาง 2) เกษตรกรยอมรับการผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก (เฉลี่ย 3.68) ได้แก่ มีการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ใช้วัตถุ

ผู้รับผิดชอบบทความ : มณีนิล อินชิต นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช E-mail : maneenin@gmail.com

* นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อันตรายทางการเกษตรอย่างปลอดภัย ใช้หัวพันธุ์หอมแดงที่ปลอดโรค พื้นที่เพาะปลูกเหมาะสม มีการบันทึกข้อมูลและมีการใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่ปลอดภัย 3) เกษตรกรประสบปัญหาถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางและปัญหาราคาขายของหอมแดงที่ได้รับการรับรองมาตรฐานไม่แตกต่างกับหอมแดงทั่วไป โดยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการร่วมกันแก้ไขปัญหา เจ้าหน้าที่ควรพัฒนาทักษะและความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้แก่เกษตรกรให้มากขึ้น

คำสำคัญ : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี / การผลิตหอมแดง / การส่งเสริมการผลิตหอมแดง

Adoption of Good Agriculture Practices in Shallot production of Farmers in Faktha District, Uttaradit Province

Maneenin Inkud*

Nareerut Seerasarn**

Sineenuch Khрутmuang Sanserm***

Abstract

This research aimed to study (1) the social, economic conditions and the production farmers and shallot production by farmers, (2) adoption of good agriculture practices in shallot production of farmers (3) problems and recommendations about adoption of good agriculture practices in shallot production of farmers. The population of this research was shallot production of farmers in Faktha District, Uttaradit Province. And 137 member who had registered with the department of agricultural extension in 2021-2022. The 120-sample size was based on Taro Yamane formula a confidence level is 0.05. Structured interviews were used for data collection. Statistics used were frequency, percentage, mean, minimum, maximum, standard deviation and ranking.

The results indicated that (1) Most farmers were male, with an average age of 53.23 years. The average experience of growing shallots was 23.52 years. Participated in training an average of 1 times/year, the average planting area of 5.49 rai, mostly growing shallots 2 times per year, average income 268,833.33 baht/year, average cost 116,983.33 baht/year. Farmers use shallots bulbs stored in households. Weeds were eliminated using both chemicals and mechanical methods

Corresponding Author : Maneenin Inkud E-mail: maneenin@gmail.com

* Master's degree student of Agriculture Program in Agricultural Extension and Development, Sukhothai Thammathirat Open University

** Ph.D., Assistant Professor, School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University

*** Ph.D., Associate Professor, School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University

All farmers sell their produce to middlemen. (2) Adoption of good agriculture practices in shallot production of farmers at the high level on issue namely: pre-harvest processes management, safety in the use of agricultural pesticides, post-harvest process management, using disease-free shallots, suitable cultivation area, data recording and sources of water (mean 3.68). And (3) Farmers were faced with the problem of their produce lowered by middlemen, and the selling price of certified shallots was not different from that of shallots that did not get certification standards. It was suggested that related organizations should work together to solve the problem. Officials should developed more skills and knowledge about good agricultural practices for farmers.

Keywords : Good agriculture practices / Shallot production / Extension of shallot production

1. บทนำ

ประเทศไทยส่งออกหอมแดงปี 2564 จำนวน 18,727 ตัน มูลค่า 423.62 ล้านบาท ตลาดส่งออกสำคัญ คือ มาเลเซีย ศรีลังกาและสิงคโปร์ การส่งออกวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือคิดเป็นมูลค่ากว่า 12,211 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) ในปี 2563 ราคาหอมแดงเฉลี่ยทั่วไปกิโลกรัมละ 14.78 บาท ในจังหวัดอุดรดิตรดิต์หอมแดงมีราคาเฉลี่ย 8 บาท/กิโลกรัม (กลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก, 2565) เกษตรกรจังหวัดอุดรดิตรดิต์มีการปลูกหอมแดงมากในพื้นที่อำเภอลับแล อำเภอน้ำปาด และอำเภอฟากท่า รวม 233 ครัวเรือน จำนวน 456 แปลง คิดเป็น 1,397.65 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตรดิต์, 2565) เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางจึงทำให้ประสบปัญหาการถูกกดราคา ในขณะที่มีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่สถานการณ์ตลาดปัจจุบันมีแนวโน้มความต้องการหอมแดงมากขึ้นและผู้บริโภคต้องการสินค้าเกษตรที่ได้รับมาตรฐานเพิ่มขึ้น แต่การผลิตหอมแดงในพื้นที่อำเภอฟากท่า จังหวัดอุดรดิตรดิต์ พบว่ามีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตอยู่มาก จากผลการตรวจสอบสารพิษตกค้างในร่างกายของเกษตรกรที่ปลูกหอมแดงของอำเภอฟากท่ามีแนวโน้มสูงขึ้นต่อเนื่องทุกปี

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของการผลิตหอมแดงของเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนมาผลิตหอมแดงตามมาตรฐานเพิ่มขึ้น เกิดความปลอดภัยต่อเกษตรกร

และผู้บริโภค เป็นการยกระดับมาตรฐานสินค้าและเพิ่มมูลค่าให้หอมแดง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร โดยข้อมูลที่ได้ในการทำวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการส่งเสริม ถ่ายทอดความรู้แนวทางการพัฒนานโยบายและแผนงานของการส่งเสริมการผลิตหอมแดงและพืชอื่น ๆ ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการผลิตหอมแดงของเกษตรกร

2.2 เพื่อศึกษาการยอมรับการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการยอมรับการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ทำการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงในอำเภอฟากท่า จังหวัดอุดรดิตรดิต์ ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรของปีการผลิต 2564-2565 (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตรดิต์, 2565) ประชากรจำนวนรวม 137 ราย คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาร์โย ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด มีโครงสร้างแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) สภาพสังคม เศรษฐกิจและการผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 2) การยอมรับการผลิตหอมแดงตามมาตรฐาน

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ซึ่งตอนที่ 2 กำหนดเกณฑ์การยอมรับ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ทำการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ โดยทำการทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (ไพศาล วรคำ, 2561) ของระดับการยอมรับการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร มีค่าความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.802 จึงนำแบบสัมภาษณ์มาใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

หลังจากเกษตรกรตอบแบบสัมภาษณ์ครบแล้ว ผู้วิจัยทำการทบทวนความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับ โดยนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและจัดอันดับตามเกณฑ์ ดังนี้

- 1.0-1.49 เท่ากับการยอมรับระดับน้อยที่สุด
- 1.50-2.49 เท่ากับการยอมรับระดับน้อย
- 2.50-3.49 เท่ากับการยอมรับระดับปานกลาง
- 3.50-4.49 เท่ากับการยอมรับระดับมาก
- 4.50-5.00 เท่ากับการยอมรับระดับมากที่สุด

โดยนำเสนอผลการวิจัยแบบความเรียงเชิงวิเคราะห์

4. ผลการวิจัย

4.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกรร้อยละ 51.7 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.23 ปี มีประสบการณ์การปลูกหอมแดงเฉลี่ย 23.52 ปี เกษตรกรร้อยละ 39.2 มีการเข้าร่วมการอบรมการผลิตพืชตามมาตรฐาน GAP 1 ครั้ง/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมการอบรมการผลิตพืช GAP กับกรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 39.2 ยังไม่เข้าสู่ระบบการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกหอมแดงเฉลี่ย 5.49 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกหอมแดงจำนวน 2 ครั้งต่อปี เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกหอมแดงทั้งหมดเฉลี่ย 268,833.33 บาท/ปี มีต้นทุนจากการปลูกหอมแดงทั้งหมดเฉลี่ย 116,983.33 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้หัวพันธุ์พื้นเมืองและเก็บหัวพันธุ์เองในครัวเรือน มีการใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์เคมีและกำจัดวัชพืช โดยใช้สารเคมีและวิธีเขตกรรมควบคู่กัน และมีพื้นที่ปลูกหอมแดงอยู่นอกเขตชลประทาน ซึ่งเกษตรกรใช้น้ำจากบ่อน้ำ/สระที่ขุดกักเก็บน้ำมาใช้ในการเพาะปลูกหอมแดง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ลดความชื้นหอมแดงหลังการเก็บเกี่ยว และเกษตรกรร้อยละ 92.8 ขายผลผลิตหอมแดงสดให้พ่อค้าคนกลาง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพสังคม เศรษฐกิจและการผลิตหอมแดงของเกษตรกร

n = 120

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	62	51.7
หญิง	58	48.3
2. อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 35 ปี	6	5.0
36-45 ปี	13	10.8
46-55 ปี	51	42.5
56-65 ปี	41	34.2
มากกว่าหรือเท่ากับ 66 ปี	9	7.5
ค่าต่ำสุด = 17 ค่าสูงสุด = 69 ค่าเฉลี่ย = 53.23 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.0		
3. ประสบการณ์การปลูกหอมแดง (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี	9	7.5
11-20 ปี	45	37.5
21-30 ปี	42	35.0
มากกว่าหรือเท่ากับ 31 ปี	24	20.0
ค่าต่ำสุด = 3 ค่าสูงสุด = 42 ค่าเฉลี่ย = 23.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.45		
4. การเข้าร่วมการอบรมการผลิตพืชตามมาตรฐาน GAP (ครั้ง/ปี)		
ไม่เข้ารับการอบรม	25	20.8
เข้ารับการอบรม 1 ครั้ง	47	39.2
เข้ารับการอบรม 2 ครั้ง	38	31.7
เข้ารับการอบรม 3 ครั้ง	7	5.8
มากกว่า 3 ครั้ง	3	2.5
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 5 ค่าเฉลี่ย = 1.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.03		
5. การเข้าสู่ระบบการผลิตหอมแดงตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)		
ยังไม่เข้าสู่ระบบ GAP	47	39.2
ผ่านการรับรอง GAP แล้ว	42	35.0
อยู่ระหว่างการดำเนินการยื่นเอกสาร GAP	30	25.0
ไม่สนใจเข้าร่วม GAP	1	0.8

ตารางที่ 1 (ต่อ)

		n = 120	
	ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
6. พื้นที่ปลูกหอมแดงของเกษตรกร (ไร่)			
	น้อยกว่า 4 ไร่	23	19.2
	4-8 ไร่	83	69.2
	มากกว่า 8 ไร่	14	11.6
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 13 ค่าเฉลี่ย = 5.49 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.40			
7. ตลาดขายผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1)			
	ขายให้พ่อค้าคนกลาง	115	92.8
	ตลาดกลางสินค้าเกษตร (นอกพื้นที่)	5	4.0
	ตลาดอื่น ๆ (ตลาดในชุมชน)	4	3.2

4.2 การยอมรับการผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

พบว่า การยอมรับการผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 3.68) แยกรายประเด็นได้ ดังนี้ อันดับ 1 คือ ประเด็นการจัดการกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีการวางแผนและวางแผนการผลิตหอมแดง ตั้งแต่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ออกตามกำหนดเวลา (เฉลี่ย 4.28) อันดับ 2 คือ ประเด็นการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรในขณะปฏิบัติงาน เกษตรกรสวมชุดและอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่จะเข้าสู่ร่างกายและคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ (เฉลี่ย 4.18) อันดับ 3 คือ ประเด็นการจัดการกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยว

เกษตรกรเก็บเกี่ยวหอมแดงเมื่อมีอายุเหมาะสม โดยฤดูหนาวเก็บเกี่ยวที่อายุ 60-65 วัน ฤดูร้อนและฝนเก็บเกี่ยวที่อายุ 45-50 วัน (เฉลี่ย 3.98) อันดับ 4 คือ ประเด็นหัวพันธุ์หอมแดง เกษตรกรมีการคัดเลือกหัวพันธุ์หอมแดงที่ดี แข็งแรง ปลอดโรค (เฉลี่ย 3.50) อันดับ 5 คือ ประเด็นพื้นที่ปลูก เกษตรกรมีพื้นที่ไม่อยู่ในแหล่งที่เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลผลิตและผู้ปลูก (เฉลี่ย 3.48) อันดับ 6 คือ ประเด็นการบันทึกข้อมูล เกษตรกรมีการบันทึกข้อมูลปัจจัยการผลิต การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร กระบวนการผลิตรวมถึงการปฏิบัติทุกขั้นตอน (เฉลี่ย 3.42) และอันดับสุดท้าย คือ ประเด็นแหล่งน้ำ เกษตรกรมีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่มีวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายที่ทำให้เกิดการตกค้างหรือการปนเปื้อนของสารเคมี (เฉลี่ย 2.92) ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สรุปภาพรวมระดับการยอมรับการผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

n = 120

ประเด็นการยอมรับของเกษตรกร	เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการยอมรับ	อันดับ
กระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว	4.28	0.427	มาก	1
การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร	4.18	0.357	มาก	2
กระบวนการหลังการเก็บเกี่ยว	3.98	0.400	มาก	3
พันธุ์หอมแดง	3.50	0.575	มาก	4
พื้นที่ปลูก	3.48	0.700	ปานกลาง	5
การบันทึกข้อมูล	3.42	0.881	ปานกลาง	6
แหล่งน้ำ	2.92	0.698	ปานกลาง	7
ภาพรวม	3.68		มาก	

5. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของการผลิตหอมแดงของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอปากท่อ จังหวัดอุตรดิตถ์ ขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

5.1 สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการผลิตหอมแดงของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.23 ปี สอดคล้องกับนวนพิต มีเดชา, พุฒิสรรค์ เครือคำ, พหล ศักดิ์คะทัศน์ และ กังสดาล กนกหงษ์ (2562) ศึกษาการรับรู้ต่อการพัฒนาการเกษตรภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของเกษตรกรในตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 57 ปี เนื่องจากการทำการเกษตรต้องใช้แรงงานคนเป็นหลัก ในการผลิตหอมแดง เกษตรกรเพศชาย คือ แรงงานหลักที่สำคัญ นอกจากนี้สภาพพื้นที่และบริบทชุมชน ลูกหลานของเกษตรกรหรือ

คนวัยกลางคนมีการศึกษาที่ดีขึ้น จึงมีการออกไปทำงานต่างพื้นที่ แรงงานของภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยจึงมีอายุมากขึ้น

เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกหอมแดงเฉลี่ย 23.52 ปี สอดคล้องกับพงษ์ศักดิ์ อ้นมอย และ พิรญา อึ้งอุตรภักดี (2559) ศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ตำบลชัยจุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า เกษตรส่วนใหญ่ปลูกหอมแดงมาเป็นเวลา 11-20 ปี ทำนองเดียวกับกนกพร นันทดี, พุฒิสรรค์ เครือคำ, อภิชนา วงศ์วารเดชะ, ปภพ จีรัตน์ และธีรวัช ปุรินทรภิบาล (2562) ศึกษาความต้องการรับการบริการวิชาการด้านการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรกรรมต่ำกว่า 30 ปี

เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมการอบรมการผลิตพืชตามมาตรฐาน GAP 1 ครั้ง/ปี สอดคล้องกับ กังสดาล กนกหงษ์, นฤเบศร์ รัตนวัน และปภพ จีรัตน์ (2562) ศึกษาการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องพืช GAP เฉลี่ย 0.67 ครั้ง/ปี เนื่องจากการดำเนินการจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตพืชตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้แก่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นไปตามบริบทของการดำเนินงานตามแผนงานโครงการต่าง ๆ ในการส่งเสริมและพัฒนากษตร จึงอาจไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา que เกษตรกรสามารถเข้าร่วมการอบรมได้ หรือการประชาสัมพันธ์การสมัครเกษตรกรเข้าร่วมการอบรมไม่ทั่วถึง เป็นต้น

หน่วยงานที่ให้การอบรมการผลิตพืชตามมาตรฐาน GAP ในพื้นที่แก่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นกรมส่งเสริมการเกษตร ทำนองเดียวกับ อัจฉริย์ บุญยะวันตั้ง และกอบชัย วรพิมพ์งษ์ (2561) ศึกษาการยอมรับการผลิตข้าวโพดหวานตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล พบว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตข้าวโพดหวานตามระบบ GAP จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด ซึ่งอภิปรายได้ว่าเจ้าหน้าที่มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการส่งเสริมสร้างการรับรู้จนสามารถพัฒนาไปสู่การปฏิบัติได้จริงของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่และสามารถเข้าถึงเกษตรกรได้เป็นอย่างดี

เกษตรกรอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตรต์ ส่วนใหญ่ปลูกหอมแดงจำนวน 2 ครั้ง/ปี สอดคล้องกับพงษ์ศักดิ์ อ้นมอย และพีรญา อึ้งอุดรภักดี

(2559) ศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตรต์ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 43.4 ปลูกหอมแดง 2 ครั้ง/ปี เช่นเดียวกับน้ำผึ้ง ท่าคลอง (2564) ศึกษาการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงการผลิตหอมแดงภายใต้มนทัศน์ภูมิศาสตร์การเกษตร: กรณีศึกษาบ้านยางชุมใหญ่ หมู่ที่ 1 อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกหอมแดง 2 ครั้ง/ปี เช่นเดียวกัน เนื่องจากการปลูกหอมแดงสร้างรายได้ที่ดีให้กับครอบครัวและสร้างความพึงพอใจให้กับเกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรปลูกหอมแดงมากขึ้น

เกษตรกรอำเภอปากท่าทำมีรายได้จากการปลูกหอมแดงเฉลี่ย 268,833.33 บาท/ปี มีต้นทุนเฉลี่ย 116,983.33 บาท/ปี ซึ่งคิดเป็นอัตรากำไรต่อต้นทุน 129.80 % เห็นได้ว่าผลตอบแทนของการผลิตหอมแดงสูงกว่าต้นทุนชัดเจน สอดคล้องกับ วรสนันท์ ทังวดย, พงศธร ชัยสวัสดิ์, เกษม เปนาละวัด, วิวัฒน์ วงศ์บุญหนุน และกาญจน์เกล้า พลเคน (2562) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง ในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผลตอบแทนการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ มีอัตรากำไรต่อต้นทุน 252.13% ด้านจำนวนแรงงานในการผลิตหอมแดงของเกษตรกรอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตรต์ เฉลี่ย 23.43 คน/ไร่/ปี เนื่องจากเกษตรกรมีการจ้างแรงงานในพื้นที่และต่างพื้นที่ในช่วงฤดูกาลผลิตจำนวนมาก อภิปรายได้ว่า อัตรากำไรต่อต้นทุนของเกษตรกรอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตรต์ น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับอัตรากำไรต่อต้นทุนของเกษตรกร

ในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตของเกษตรกรอำเภอฟากท่าใช้จำนวนมากกว่าปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้นทุกปีตามสภาวะเศรษฐกิจ นอกจากนี้สภาพพื้นที่ปลูกห่างไกลส่งผลให้ราคาปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในพื้นที่ เช่น ปุ๋ย อุปกรณ์ทางการเกษตร มีราคาสูงกว่าจากราคาขายของร้านค้าในเขตเมือง เกษตรกรเสียค่าขนส่งเพิ่มขึ้นทำให้รายรับของเกษตรกรน้อยลง ซึ่งควรมีการหาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาด้านจัดการแรงงานที่เหมาะสมในการผลิตหอมแดง เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ด้านการจัดการแรงงานที่เหมาะสม การหาแนวทางการลดการใช้ปุ๋ยหรือการผสมปุ๋ยใช้เอง การรวมกลุ่มผู้ผลิตหอมแดงเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองราคา เป็นต้น

5.2 การยอมรับการผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรอำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกหอมแดงและแหล่งน้ำใช้ที่ไม่อยู่ในแหล่งที่เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลผลิตและผู้ปลูก มีการคัดเลือกหัวพันธุ์หอมแดงที่ดีและเก็บพันธุ์ไว้เองในครัวเรือนเพื่อนำมาเพาะปลูก สอดคล้องกับ วราภรณ์ ไฉมงาม, พัฒนา สุขประเสริฐ, ศิริส ทองเชื้อ และ ณัฐพล เดชภูมิ (2564) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกผักชีฝรั่งในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แหล่งที่มาส่วนมากของเมล็ดพันธุ์ผักชีได้จากการเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์เองของเกษตรกร เกษตรกรอำเภอฟากท่าจะทำการปลูกหอมแดงด้วยหัวพันธุ์รุ่นแรกหลังฤดูทำนาในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ซึ่งมีอากาศเย็น

เก็บเกี่ยวเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ และจะเก็บหัวพันธุ์จากรอบแรกมาพักประมาณ 1 เดือนจึงนำมาปลูกรุ่นสอง ซึ่งจะปลูกและเก็บเกี่ยวในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายนของปี (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุตรดิตถ์, 2566) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีและใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ซึ่งขณะปฏิบัติงานมีการสวมชุดและอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่จะเข้าสู่ร่างกาย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่มีการวางแผนปลูกละวางแผนการผลิตหอมแดงอย่างเหมาะสมตั้งแต่ปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพออกตามกำหนดเวลา รวมถึงมีการจัดการกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมคือ เก็บเกี่ยวเมื่อหอมแดงมีอายุที่เหมาะสม (ฤดูหนาว เก็บเกี่ยวที่อายุ 60-65 วัน และฤดูร้อน-ฝน เก็บเกี่ยวที่อายุ 45-50 วัน) ซึ่งมีความเหมาะสมตามสภาพพื้นที่อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ สอดคล้องกับ สงวนศักดิ์ ศรีสุธรรม (2560) กล่าวว่า การปลูกหอมแดงด้วยหัวพันธุ์อาจปลูกได้ 2 ครั้ง โดยครั้งแรกปลูกต้นเดือนพฤษภาคมและเก็บได้ปลายเดือนกรกฎาคม ครั้งที่สองปลูกต้นเดือนตุลาคม เก็บเกี่ยวเดือนธันวาคม ภายใน 55-60 วัน เกษตรกรอำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ มีการบันทึกข้อมูลปัจจัยการผลิต การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร กระบวนการผลิต รวมถึงการปฏิบัติทุกขั้นตอนของการผลิตหอมแดงอย่างสม่ำเสมอมากขึ้น แตกต่างกับ อัจฉรีย์ บุญยะวันตั้ง และกอบชัย วรพิมพ์งษ์ (2561) ศึกษาการยอมรับการผลิตข้าวโพดหวานตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดการปฏิบัติมากที่สุดเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล อภิปรายได้ว่า ภาพรวมของการยอมรับการผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติ

ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 3.68) ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องในด้านการผลิตเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ของอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล ซึ่งเกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการจัดบันทึก จึงมีการจัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตหอมแดง เช่น รายละเอียดต้นทุน การซื้อปัจจัยการผลิต การจัดการดูแลแปลง การระบาดของโรคและแมลงเปลี่ยนแปลง รวมถึงราคาขายแต่ละช่วงเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ปัญหาด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.58) ในประเด็นราคาขายหอมแดงที่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีราคาไม่แตกต่างจากหอมแดงทั่วไป จึงขาดแรงจูงใจในการผลิต และประเด็นการขาดความรู้ในการผลิตตามมาตรฐาน เช่น การจัดการโรคและแมลงที่เหมาะสม การเพิ่มช่องทางการตลาด การเพิ่มมูลค่าและการแปรรูปหอมแดง เป็นต้น เกษตรกรมีปัญหาด้านน้อยในประเด็นการวางแผนและการผลิตหอมแดงให้สอดคล้องกับมาตรฐานทำให้ต้นทุนสูงขึ้นและประเด็นพื้นที่ทำการเกษตรปัจจุบันของเกษตรกรไม่เหมาะสมต่อการผลิตหอมแดง เนื่องจากสภาพดินที่มีน้ำขังตลอดปี ในส่วนปัญหาด้านการตรวจประเมินแปลงผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

น้อย (ค่าเฉลี่ย 2.05) ปัญหาที่พบ ได้แก่ ปัญหาการต่ออายุใบรับรองมีขั้นตอนยุ่งยาก พื้นที่ปลูกหอมแดงปัจจุบันของเกษตรกรมีแปลงข้างเคียงใช้สารเคมีกลุ่มต้องห้าม มีเจ้าหน้าที่และหน่วยงานในพื้นที่ให้ความรู้ คำแนะนำน้อย เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตหอมแดงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาด้านการผลิต ต้นทุนการผลิต คุณภาพการผลิต การกำหนดราคาและการตลาด

2) เจ้าหน้าที่ควรมีการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ให้เชี่ยวชาญ เช่น ด้านการจัดการโรคและแมลง ด้านการใช้ปุ๋ยสั่งตัดและการวิเคราะห์ดิน การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การแปรรูป การจัดการด้านการตลาด เป็นต้น เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมการผลิตอย่างเหมาะสม นำเสนอแนวทางการลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร และควรลงพื้นที่เยี่ยมเยียนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงนำปัญหาหรือข้อเสนอแนะที่ได้มาพัฒนางานส่งเสริมในมิติต่าง ๆ ต่อไป

3) หน่วยงานควรมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาด้านราคาขายหอมแดงที่ได้รับมาตรฐาน GAP ให้มีราคาแตกต่างจากหอมแดงทั่วไป รวมไปถึงการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาด การกระจายสินค้าเกษตรทั้งภายในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาในประเด็นด้านแนวทางการจัดการปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องให้ได้มาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตหอมแดงของเกษตรกร เพื่อลดต้นทุนในการผลิต เช่น การควบคุมโรคและแมลงจากการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่เหมาะสม ช่วยลดต้นทุนการผลิต

การวางแผนการปลูกและเก็บเกี่ยวที่ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ เป็นต้น

2) ควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับความสำเร็จของวิธีการในการผลิตพืชตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรต้นแบบหรือบุคคลที่ประสบความสำเร็จในด้านการผลิตรายการตลาดและได้รับการยอมรับ เพื่อถอดองค์ความรู้และเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรและผู้สนใจต่อไป

References

- Atchari Bunyawantang and Kobchai Woraphimpong. (2018). Acceptance of sweet corn production according to the system. Good Agriculture Appropriate (GAP) of farmers in Thai Phae District, Satun Province. Department of Development Agriculture, Faculty of Natural Resources Prince of Songkla University.
- Grassroots Economic Development Group Trade Strengthening Policy Division Office of Policy and Trade strategy. (2022). Analysis of the Thai economic and trade situation by region: Northern Region: Uttaradit Province joins with the Ministry of Commerce to help farmers who raise shallots. Data source: <http://www.tpsoc.moc.go.th/th>. Retrieved 20 March 2023.
- Kangsadan Kanokhong, Narubet Rattanawan and Paphob Jirat. (2019). Adoption of plant cultivation methods under standards of good agricultural practices (GAP) of farmers, Mon Ngo Royal Project Development Center, Mae Taeng District Chiang Mai Province. Research and promote agriculture.36, (1), 75-84.
- Kanokporn Nanthadee, Phutthisun Kruekum, Apichana Wongwaratecha, Paphob Jirat and Teerthawat Purintharaphiban. (2019). *Agricultural Production Journal* 1(3): 49-60: Study of demand for academic services in Agriculture of farmers in San Sai District Chiang Mai Province Faculty of Agricultural Production Maejo University Chiang Mai Province.
- Nampueng Tha Khlong. (2021). Existence and changes in shallot production under the concept of geography. Agriculture: Case study of Ban Yang Chum Yai, Village No. 1, Yang Chum Noi District Sisaket Province. *Academic Social Science Journal* 14(2): 95-109.

- Nuanphit Meedecha, Phutthisun Kruekum, Phaho Sakkatat and Kangsadan Kanokhong. (2019). Perception of agricultural development under the Thailand 4.0 policy of farmers in Sop Peng Subdistrict, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. *Journal of Agricultural Research and Extension*, 37(3): 60-70.
- Office of Agricultural Economics. (2022). Area for growing shallots in 2022. Online system. Data source: [https://www.oae.go.th/view/1/Table showing shallot details/TH-TH](https://www.oae.go.th/view/1/Table%20showing%20shallot%20details/TH-TH) Retrieved 10 July 2023.
- Patcharin Suphan, Patcharee Inthanu and Kongnaren Jaikampan. (2020). Factors affecting the adoption of standards. Certified according to Good Agricultural Production (GAP) in the upper northern region of Thailand. Maejo University Chiang Mai Province. *Journal of Agricultural Research and Promotion*, 38(3): 152-170.
- Phongsak Onmoy and Peeraya Ungudornpakdee. (2016). Health and behavioral impact assessment. Self-protection from the use of chemical pesticides among shallot farmers, Chai Jumpol Subdistrict, Laplae District, Uttaradit Province. *Journal of Community Development and Quality of Life*, 4(3): 416-428.
- Sanguansak Srisutham. (2017). Shallot. Edible knowledge box. Online system, data source: <https://www.okmd.or.th/upload/pdf/2560/KC/Shallot.pdf>. Retrieved June 17, 2023.
- Uttaradit Provincial Agriculture Office. (2022). Provincial agricultural development plan 2018–2022. Review edition, year 2022. Uttaradit.
- Wanasanan Rungchai, Pongsatorn Chaisawat, Kasem Penalawat, Wiwat Wongbunnun and Kanklao Phonken. (2019). Faculty of Business Administration and Accountancy, Sisaket Rajabhat University. Analysis of costs and returns from growing shallots. In the area of Yang Chum Noi District Sisaket Province. *Sisaket Rajabhat University. Academic journal*, 13(3): 118-123.
- Waraporn Chomngam, Phatthana Sukprasert, Siros Thongchuea and Natthaphon Detphumi. (2021). Factors related to complying with Good Agricultural Practices (GAP) standards of parsley farmers in Nakhon Sawan Province: *Narathiwat Rajanagarindra University Journal*, 13(2), 354-317.